

KS. MIROSLAW KOWALSKI

POSOBOROWA ODNOWA KALENDARZA LITURGICZNEGO I JEJ RECEPCJA W DIECEZJI KIELECKIEJ

THE POST-CONCILIAR RESTORATION OF THE LITURGICAL CALENDAR AND ITS RECEPTION IN THE KIELCE DIOCESE

Abstract. The Second Vatican Council in its teaching emphasises that Liturgy of the Church celebrated in the sequence of the liturgical year, is a commemoration of the saving work accomplished by Christ. To this saving work of the Son of God able to express themselves fully Council Fathers postulate, among other things, reform of liturgical calendar. This reform, in turn, is closely related to the new edition of “Roman Missal” and “Liturgy of the Hours.” The arrangement of new liturgical books and texts included in them, make it possible to clarify the specific whole Paschal Mystery of Christ which focuses on the meaning of existence and activity of the Church. Successive stages of the liturgical reform, taking place by the activities set up for the task committee – both at the Holy See and the diocese. The above text contains general remarks concerning developing of Roman Calendar, and the demands of Second Vatican Council concerning the update and the reform of the Calendar. In the next part has been displayed a realization of these demands in the post-conciliar documents. On the basis of the texts preserved in the Archives of the Diocese of Kielce has been shown reception of indications which concern the issue of the particularistic calendar in the Kielce diocese.

Key words: Roman Calendar, particularistic calendar, liturgical year, reform, worship, blesses, mystery.

W zestawieniu intencji apostołstwa modlitwy zalecanych przez Ojca św. Jana XXIII a potwierdzonych przez Ojca św. Pawła VI na 1964 r. odnajdujemy następujące wezwanie, wskazane na miesiąc grudzień: „Intencja ogólna: By inspirowana duchem II Soboru Watykańskiego odnowa liturgiczna doprowadziła skutecznie do odrodzenia się życia chrześcijańskiego wiernych” oraz „Intencja misyjna: By dzięki przystosowaniu obrzędów liturgii

Ks. dr MIROSLAW KOWALSKI – asystent w Katedrze Liturgiki Pastoralnej w Instytucie Liturgiki i Homiletyki KUL, wykładowca Liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach; adres do korespondencji: ul. Jana Pawła II 7, 25-013 Kielce; e-mail: kowalm@vp.pl

do właściwości narodowych nastąpiły liczniejsze nawrócenia do Kościoła Chrystusowego”¹. Zapewne nie bez przyczyny odnajdujemy tego typu wskazanie wyznaczone przez Ojca św. Jana XXIII. Analiza dokumentów mówiących o pracach Soboru Watykańskiego II pozwala nam zauważyć bardzo wyraźnie zaangażowanie Ojców Soboru w permanentną odnowę liturgii Kościoła. Jednym ze świadectw tegoż zaangażowania jest pierwszy dokument zredagowany przez ojców Vaticanum II, dnia 4 grudnia 1963 r., czyli Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*. Dokument wydany dokładnie w 400-lecie zakończenia Soboru Trydenckiego stał się w dużej mierze wypełnieniem postulatów ruchu liturgicznego, który przez papieża Piusa XII nazywany był „znakiem opatrnościowej działalności Bożej dla naszych czasów”².

Przed odpowiedzialnymi za właściwy kształt liturgii Kościoła soborowa Konstytucja postawiła bardzo konkretne zadania. Postulat odnowy życia liturgicznego, jaki formułują Ojcowie Soborowi poprzez tekst Konstytucji apostolskiej *Sacrosanctum Concilium*, ma przebiegać na wielu płaszczyznach: nowy układ tekstów i obrzędów³, przywrócenie obrzędowi szlachetnej prostoty, oczyszczenie tekstów z niepotrzebnych powtórzeń, przywrócenie znakom ich pełnej funkcjonalności⁴. Wszystkie wskazane zabiegi mają posłużyć temu, aby dla wszystkich wiernych jeszcze bardziej „odsłaniało się całe Misterium Chrystusa, począwszy od Wcielenia i Narodzenia aż do Wniebowstąpienia oraz Zesłania Ducha Świętego, wreszcie oczekiwania błogosławionej nadziei przyjścia Pańskiego”⁵. W związku z tym Ojcowie Soboru postulują ustalenie kalendarza, który porządkowałby właściwe zestawienie poszczególnych dni roku liturgicznego⁶.

¹ Zob. „Kielecki Przegląd Diecezjalny. Organ urzędowy Kieleckiej Kurii Diecezjalnej” 1964 nr 2 (70) s. 53-54 (dalej KPD).

² Zob. *Przemówienie Piusa XII do uczestników pierwszego międzynarodowego kongresu duszpasterstwa liturgicznego w Asyżu*. „Acta Apostolicae Sedis” (AAS) 48:1956 s. 712.

³ Por. Konstytucja apostolska o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* (KL) nr 21. 38. 50. 66-82. 91-93.

⁴ Por. KL 38.

⁵ KL 102.

⁶ Zob. SOBÓR WATYKAŃSKI II. Dodatek do Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*. AAS 56:1964 s. 133. Zob. także: *Oświadczenie Drugiego Watykańskiego Soboru Powszechnego w sprawie reformy kalendarza*. W: SOBÓR WATYKAŃSKI II. *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Poznań 2002 s. 70.

1. UWAGI OGÓLNE DOTYCZĄCE HISTORII KALENDARZA LITURGICZNEGO

Zanim kalendarz zaistniał w liturgii, był używany jako norma czasu. Samo określenie „kalendarz” jest kalką łacińskiego słowa *calendarium*, które pochodzi od terminu *Kalendae*, oznaczającego u Rzymian pierwszy dzień miesiąca⁷. W początkach tradycji chrześcijańskiej nie można mówić od razu o kalendarzu chrześcijańskim, zbudowanym według zasad, jakimi posługujemy się dzisiaj. Zwyczajem typowo chrześcijańskim od samego początku było uwzględnianie w rachubie czasu dwóch zasadniczych elementów: daty Świąt Paschalnych oraz siedmiodniowego tygodnia (zgodnym z zasadami kalendarza juliańskiego)⁸. Pierwsze wspólnoty Kościoła posługiwały się własnymi kalendarzami. Razem ze zwyczajem przynależności do kościoła katedralnego, pojawia się zwyczaj przejmowania w poszczególnych kościołach partykularnych kalendarza katedralnego, który w ten sposób stawał się kalendarzem diecezjalnym. W dalszym rozwoju przyjęty zostaje kalendarz z terenu Rzymu, który funkcjonuje jako *calendarium universale*⁹.

Z biegiem czasu do kalendarza Kościoła powszechnego trafiały coraz częściej wspomnienia męczenników i świętych. Dzień liturgicznego wspomnienia tychże świętych związany był głównie z datą narodzenia danego męczennika dla nieba¹⁰. Należy zauważyć, że głównymi ośrodkami wskazanej grupy, dzięki którym nowe wspomnienia trafiały do kalendarza, były zgromadzenia zakonne związane z poszczególnymi męczennikami. W ciągu dziejów Kościoła kalendarz przyjmował różne formy. Szczególnym czasem dla „rozwoju” kalendarza było średniowiecze, kiedy pod wpływem legend ludowych wprowadzono do katalogu świętych i błogosławionych imiona świętych, które do dziś pozostają pewną zagadką. Jednocześnie konieczną stała się obrona kultu takich świętych, jak: św. Franciszek, św. Dominik, św. Tomasz z Akwinu czy św. Antoni z Padwy¹¹.

⁷ Por. *Kalendarz (Liturgiczny)*. W: *Leksykon liturgii*. Oprac. B. Nadolski. Poznań 2006 s. 617.

⁸ Por. tamże.

⁹ Zob. *Kalendarz diecezjalny*. W: *Leksykon liturgii* s. 619.

¹⁰ Dla zobrazowania liczby nowych świąt i wspomnień należy zauważyć, jak wzrasta ona w poszczególnych okresach historii. W przedziale od 800 do 1100 r. przybywa 40 nowych świąt, natomiast między 1200 a 1558 r. (kiedy następuje reforma kalendarza) dodano do kalendarza 200 obchodów. Więcej na temat rozbudowy kalendarza zob. S. CICHY. *Święci i błogosławieni w kalendarzu liturgicznym i Martyrologium rzymskim. Zasady dotyczące wpisywania świętych i błogosławionych do kalendarza liturgicznego*. „Anamnesis” 2006 nr 2 (45) s. 51-61.

¹¹ P. JOURNAL. *Il nuovo Calendario*. „Rivista liturgica” 57: 1970 s. 274.

W historii podejmowano próby usystematyzowania i oczyszczenia kalendarza. Do najistotniejszych należy zaliczyć starania podjęte w połowie XVIII wieku przez papieża Benedykta XIV oraz papieża Piusa X w 1912 r. Ogromne znaczenie dla oczyszczenia kalendarza z nadmiernego nagromadzenia wspomnień miała być reforma zaprowadzona przez papieża Piusa V. To jemu przypisuje się pierwsze systematyczne wydanie kalendarza. Publikacja tegoż dzieła połączona była z nowym wydaniem *Breviarium Romanum* z 1568 r., a także *Missale Romanum* z 1570 r. W tych księgach liturgicznych 157 dni w ciągu całego roku liturgicznego pozostało wolne od wspomnień¹². Od nowego wydania wskazanych ksiąg zaczyna się proces uniwersalizacji *Calendarium Romanum*. Kalendarz zawarty w *Breviarium* trafia również do *Missale Romanum*, obowiązującego w całym Kościele łacińskim¹³. Kolejnym krokiem w dziele uniwersalizacji *Calendarium Romanum* było wprowadzenie przez papieża Leona XIII zestawu świętych z pierwszych wieków. Zestaw ten kładł nacisk na włączenie do katalogu imion świętych wschodnich Ojców Kościoła. W wyniku tego uzupełnienia do kalendarium trafiają między innymi św. Justyn, św. Ireneusz, św. Cyryl Aleksandryjski oraz św. Cyryl Jerozolimski, a także św. Efre¹⁴. Forma obowiązująca dzisiaj jest wynikiem wykonania postulatów wskazanych przez Sobór Watykański II. Niniejszy tekst będzie traktował o tychże postanowieniach oraz o ich recepcji w diecezji kieleckiej.

2. ANALIZA DOKUMENTÓW STOLICY APOSTOLSKIEJ DOTYCZĄCYCH REFORMY KALENDARZA LITURGICZNEGO

Celem uporządkowania kalendarza liturgicznego (*Calendarium Generale*) Stolica Apostolska wydała trzy podstawowe dokumenty normatywne. W kolejności chronologicznej są to: *Ogólne normy roku liturgicznego i kalen-*

¹² Analiza reformy Piusa V pozwala zauważyć, jak odważne były zmiany poczynione przez tego papieża. Z jego rozporządzenia z kalendarza uniwersalnego znikają imiona św. Joachima i Anny, św. Antoniego z Padwy, św. Katarzyny Sieneńskiej i św. Januarego. Zob. P. JOURNAL. *Il nuovo Calendario* s. 274.

¹³ Zob. M. AUGÉ. *Il calendario liturgico*. W: *Anàmnesis*. T. 6: *L'Anno liturgico: storia, teologia e celebrazione*. Genova 1988 s. 62.

¹⁴ Zob. P. JOURNAL. *Il nuovo Calendario* s. 279 n. Kontynuacją dzieła uniwersalizacji kalendarza był projekt Ojców Soboru Watykańskiego II przedstawiony w *Schemata* nr 154, postulujący wprowadzenie do kalendarza również pierwszych męczenników z danych kontynentów, np. z Ameryki Północnej męczennicy kanadyjscy – św. Izaak Jogues i jego towarzysze, z Dalekiego Wschodu – św. Paweł Mika i jego towarzysze, z Oceanii – św. Piotr Chanel, z Afryki centralnej – Karol Lwanga i 21 jego towarzyszy, z Ameryki Południowej – Róża z Limy.

darza (21 marca 1969 r.)¹⁵, Instrukcja *Calendaria particularia* (24 czerwca 1970 r.)¹⁶ oraz *Notyfikacja dotycząca niektórych aspektów własnych kalendarza i tekstów liturgicznych* (20 września 1997 r.)¹⁷. Wszystkie wskazane dokumenty są efektem postulatów zawartych w podstawowym dla reformy tekście, jakim jest Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, a zwłaszcza jej punkty 102-111. Dokumentem otwierającym drogę do rozpoczęcia reformy było motu proprio Pawła VI *Mysterii Paschalis celebrationem*. W tym tekście papież ogłosił, że reforma roku liturgicznego i kalendarza rzymskiego wchodzi w życie 1 stycznia 1970 r. Analiza wskazanych dokumentów pozwala zauważyć bardzo precyzyjne zasady odnowy liturgicznej.

Zasadniczym motywem, dla którego ma dokonać się reforma, jest ukazanie na nowo Tajemnicy Paschalnej Chrystusa, stanowiącej *Proprium de Tempore* oraz *Proprium Sanctorum*. Ta bowiem tajemnica została przesłonięta licznymi obchodami wprowadzonymi w ciągu wieków do roku kościelnego. Dokumenty Stolicy Apostolskiej wyróżniają dwie kategorie kalendarza – ogólny i własny, precyzując różnicę, jaka między nimi zachodzi: „Kalendarz ogólny jest ustanowiony na użytek całego obrządku rzymskiego, kalendarze własne dotyczą Kościoła miejscowego lub rodziny zakonnej”¹⁸. W następnym punkcie *Ogólnych norm roku liturgicznego i kalendarza* znajdujemy zapis wyjaśniający, że kalendarze zakonne mogą zawierać wspomnienia świętych o znaczeniu i znajomości jedynie lokalnej, w przeciwieństwie do kalendarza powszechnego, w którym zamieszczono wspomnienia

¹⁵ Dokument ten znajduje się w każdym kolejnym wydaniu *Mszalu rzymskiego dla diecezji polskich*, począwszy od wydania pierwszego – Poznań 1986 s. [66]-[74].

¹⁶ Tekst oryginalny: AAS 62:1970 s. 651-661. Tłumaczenie polskie: *Posoborowe prawodawstwo kościelne*. Red. E. Szafrowski. T. III z. 2. Warszawa 1971 s. 244-278.

¹⁷ Tekst jej notyfikacji: „Anmanesis” 2001 nr 4 (27) s. 22-30.

¹⁸ *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza* nr 48 (dalej: ONRLiK). Należy zauważyć ostrożność Stolicy Apostolskiej w dodawaniu nowych wspomnień świętych związanych z danym zgromadzeniem zakonnym do kalendarza Kościoła lokalnego (podyktowane zapewne przyjęciem postulatów Vaticanum II). Wyrazem tego może być chociażby *Pismo Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów do Prymasa Polski w sprawie wprowadzenia nowych błogosławionych do Kalendarza diecezji polskich*, gdzie czytamy: „[...] Notyfikacja [...] podkreśla, że słuszną rzeczą jest pozostawienie możliwie jak największej liczby obchodów czci błogosławionych w kalendarzach diecezjalnych i zakonnych. Jeśli chodzi o prośby pochodzące od przełożonych zakonnych, a dotyczące wprowadzenia ich własnych obchodów do kalendarzy diecezjalnych lub krajowych, Kongregacja przypomina [...] zasadę, zgodnie z którą zakony i zgromadzenia zakonne mają szerokie możliwości oddawania kultu liturgicznego własnym świętym i błogosławionym w obrębie swoich wspólnot i w swych kościołach, gdzie udział w celebracjach mogą brać także ich współpracownicy, alumni i przyjaciele. Dlatego nie wydaje się pożądane, aby kalendarz rodziny zakonnej był mieszanym z kalendarzem diecezjalnym lub krajowym”. Cały tekst *Pisma* w: „Anmanesis” 2001 nr 1 (27) s. 20-21.

świętych jedynie o powszechnym znaczeniu¹⁹. Istotny wydaje się komentarz dotyczący przeprowadzenia badań nad słusnością dodanych w ciągu wieków do kalendarza wspomnień świętych. Badania te, rozpoczęte już przed Vaticanum II, skupiły się w pierwszej kolejności na osobach męczenników rzymskich. W ich wyniku zaczęto podawać w wątpliwość ich istnienie lub charakter ich świętości, a tego typu wątpliwości uderzają w powagę i ważność celebracji związanych z ich kultem²⁰.

Bardzo szczegółowe wytyczne dotyczące kalendarza danego kraju i wprowadzania nowych świętych do tychże kalendarzy zawiera instrukcja *Calendaria particularia*. Jedną z zasadniczych reguł jest postanowienie mówiące o relacji kalendarza partykularnego do kalendarza powszechnego. Według niej obchody dotyczące Kościoła lokalnego, które należy zamieścić w ramach kalendarza, muszą zostać podporządkowane obchodom powszechnym²¹.

Kolejne fragmenty Instrukcji traktują o sposobie dodawania danych wspomnień oraz o ich randze: „kalendarz narodowy lub krajowy sporządza się odpowiednio bądź dla całego narodu lub też dla kraju i uwzględnia się w nim obchody mu właściwe lub przyznane mocą indultu, których nie ma w kalendarzu powszechnym, albo którym winno się nadać wyższy stopień w kalendarzu własnym. W ten sposób w poszczególnych narodach lub krajach można uczcić odpowiednich świętych, którzy posiadali wielkie znaczenie w ich religijnych dziejach, zwłaszcza dzięki swej nauce lub działalności apostołskiej”²². Zgodnie z zawartymi w niej postanowieniami „do obchodów własnych każdego kraju albo narodu lub większego terytorium należą: święto głównego patrona, które jednak można obchodzić jako uroczystość, jeśli przemawiają za tym racje duszpasterskie; wspomnienia patrona drugorzędowego; inne obchody świętego lub błogosławionego, którzy zgodnie z prawem zostali wpisani do Martyrologium lub do jego Dodatku²³, a w szczególny sposób związani są z krajem, narodem lub większym terytorium”²⁴.

¹⁹ Por. ONRLiK 49.

²⁰ Zob. M. AUGÉ. *Il calendario liturgico* s. 65.

²¹ Zob. Instrukcja *Calendaria particularia* nr 13.

²² Tamże nr 14.

²³ Należy zauważyć pewną niekonsekwencję co do informacji o wpisywaniu nowych imion do Martyrologium rzymskiego. Spis ten bowiem zawiera jedynie imiona świętych. Nie zawiera natomiast wspomnień błogosławionych, wbrew temu, co czytamy w ósmym punkcie instrukcji *Calendaria particularia*. Przypomnienie tej zasady znajdujemy w dziewiątym punkcie *Notyfikacji dotyczącej niektórych aspektów własnych Kalendarzy i tekstów liturgicznych*. Zob. „Anamnesis” 2001 nr 1 (27) s. 21.

²⁴ Instrukcja *Calendaria particularia* nr 8.

Kontynuacją postanowień dotyczących danego terytorium jest uściślenie odnoszące się Kościoła diecezjalnego. Według norm Instrukcji „do obchodów własnych każdej diecezji należą: święto patrona głównego, które jednak można obchodzić jako uroczystość ze względów duszpasterskich²⁵, święto rocznicy konsekracji katedry, wspomnienie patrona drugorzędnego, obchody świętych i błogosławionych, którzy zostali zgodnie z prawem wpisani do Martyrologium lub Dodatku, związani z diecezją ze szczególnych względów, jakimi są: pochodzenie, dłuższy pobyt, śmierć i kult istniejący od niepamiętnych czasów aż po dzień dzisiejszy”²⁶.

Oprócz obchodów związanych z życiem świętych i błogosławionych danego terytorium znajdujemy wskazania dotyczące obchodów własnych danego kościoła, do których należą: uroczystość rocznicy poświęcenia, jeśli kościół był poświęcony, uroczystość tytułu oraz wspomnienie świętego lub błogosławionego wpisanego do Martyrologium lub jego Dodatku, jeśli ciało przechowuje się w tym kościele²⁷.

Oprócz rewizji Kalendarza Rzymskiego pod kątem autentyczności zapisanych w nim postaci oraz ustalenia porządku dotyczącego relacji między kalendarzem powszechnym a kalendarzem partykularnym reforma soborowa ustanawia gradacje między kolejnymi dniami roku liturgicznego. Konstytucja o liturgii świętej mówi, że „rok liturgiczny należy w taki sposób zreformować, aby [...] utrzymać pierwotny charakter tych okresów celem należytego zasilania pobożności wiernych przez odprawianie misterium chrześcijańskiego Odkupienia, a zwłaszcza misterium paschalnego [...] Dlatego okresy roku kościelnego [...] powinny mieć należne im pierwszeństwo przed uroczystościami Świętych, aby należycie obchodzono cykl misterium zba-

²⁵ W pismach Stolicy Apostolskiej znajdujemy tekst odbiegający od zamieszczonego w dokumencie postanowienia: „Wyrażana nierzadko prośba, aby Patron [główny] diecezji był czczony w stopniu uroczystości, nie jest w pełni zgodna z normami i winna być oddalona”. Zob. *Notyfikacji dotyczącej niektórych aspektów własnych Kalendarzy i tekstów liturgicznych*. „Anamnesis” 2001 1 (27) s. 25.

²⁶ Instrukcja *Calendaria particularia* nr 9.

²⁷ Zob. Instrukcja *Calendaria particularia* nr 10. Warto zauważyć, że ustalanie daty wspomnień poszczególnych świętych przyjmowało na przestrzeni wieków różne formy. Najbardziej pierwotna zasada mówiła o memoriach w *dies Natalis*, którym była rocznica śmierci, czyli dzień narodzin dla nieba. W związku z nakładaniem się na siebie poszczególnych wspomnień tej samej rangi Ojcowie Kościoła podawali inne możliwości wprowadzenia dnia wspomnienia danego świętego, np. dzień pogrzebu, czyli dzień złożenia ciała do grobu, dzień święceń biskupich, dzień translacji relikwii, dzień dedykacji kościoła, w najbliższy dzień bezpośrednio po lub przed śmiercią. Obszerne informacje na ten temat zob. K. KONECKI. *Rok liturgiczny i Kalendarz w reformie Soboru Watykańskiego II*. Toruń 2010.

wienia²⁸. Odpowiedź na wskazany postulat odnajdujemy w *Ogólnych normach roku liturgicznego i kalendarza*. Z treści tego dokumentu wynika, że dzień liturgiczny trwa od północy do północy. Jedynie niedziele i uroczystości rozpoczynają się już wieczorem poprzedniego dnia²⁹. Niedziela, jako pierwotny dzień święty, może ustępować tylko wobec uroczystości i świąt Pańskich³⁰. Oprócz obchodów Tajemnicy Chrystusa Kościół oddaje w różne dni cześć Najświętszej Maryi Pannie i świętym. W kalendarzu powszechnym według postanowień Soboru obchody podzielone będą na trzy stopnie: uroczystość, święto i wspomnienie³¹. Uroczystości (*solemnitates*) zaczyna się obchodzić poprzedniego dnia poprzez sprawowanie I Nieszporów, w niektórych przypadkach poprzez sprawowanie Mszy św. wigilijnej (przewidzianej na późne godziny wieczorne)³². Kolejna grupa dni liturgicznych, sklasyfikowanych jako święta (*festas*), obchodzona jest w ramach dnia naturalnego, tj. bez I Nieszporów³³. Wspomnienia (*memoriae*) połączone są z obchodami ferii według nowych przepisów Mszału Rzymskiego i Liturgii Godzin, podzielone zostały na dwie grupy: obowiązkowe (*obligatoria*) i dowolne (*ad libitum*). W Wielkim Poście wspomnienia obowiązkowe redukuje się do rangi wspomnień dowolnych³⁴. Zauważyć należy zatem zmiany nomenklatury, która do tej pory skupiała się wokół trzech klas świąt. Do reformy Soboru wspomnienia wszystkich świętych podanych w kalendarzu obchodzone były obowiązkowo – odtąd wprowadzono nową praktykę obchodu dowolnego (*ad libitum*). Reasumując postanowienia dotyczące gradacji dni, należy zauważyć przede wszystkim nowy podział na uroczystości, święta, wspomnienia (obowiązkowe i dowolne) oraz dni powszednie w ciągu roku³⁵.

²⁸ Zob. KL 107-108.

²⁹ Zob. ONRLiK nr 3.

³⁰ ONRLiK nr 4.

³¹ ONRLiK nr 10.

³² ONRLiK nr 11.

³³ Wyjątek od tej reguły stanowi Święto Świętej Rodziny oraz Chrztu Pańskiego, gdyż naznaczono je na niedzielę. Por. ONRLiK 13.

³⁴ ONRLiK nr 14 -15.

³⁵ ONRLiK nr 12-16.

3. RECEPCJA REFORMY SOBOROWEJ DOTYCZĄCEJ KALENDARZA LITURGICZNEGO W DIECEZJI KIELECKIEJ

Zasady podane zarówno w Konstytucji o liturgii świętej, jak i wymienionych dokumentach Stolicy Apostolskiej posłużyły do podjęcia reformy kalendarza w diecezji kieleckiej. W kolejnej części przedstawione zostaną etapy wprowadzania w życie reformy kalendarza na obszarze tej diecezji. Zanim zostaną ukazane kolejne elementy wskazujące na zmiany w kalendarzu spełniające normy Soboru, warte zauważenia jest powołanie komisji ds. liturgii. W Konstytucji o liturgii świętej znajduje się zapis: „Jest rzeczą pożądaną, aby kompetentna terytorialna władza kościelna [...] ustanowiła Komisję Liturgiczną, z którą współpracowaliby znawcy liturgii, muzyki i sztuki kościelnej oraz duszpasterstwa. [...] Zadaniem komisji będzie kierowanie życiem liturgicznym na danym terenie pod przewodnictwem wspomnianej terytorialnej władzy kościelnej oraz przeprowadzanie studiów i koniecznych doświadczeń, ilekroć będzie chodziło o przedstawienie Stolicy Apostolskiej proponowanych przystosowań”³⁶. Realizując ten postulat Ojców Soboru, z inicjatywy ówczesnego administratora diecezji kieleckiej bpa Jan Jaroszewicza wydany zostaje dokument następującej treści:

Spełniając zalecenia wspomnianej Konstytucji J. E. Biskup Jan Jaroszewicz, Administrator Apostolski Diecezji Kieleckiej ustanowił Komisję w następującym składzie osobowym:

- I. Komisja do Spraw Liturgii:
Przewodniczący:
J. E. Ks. Bp Jan Jaroszewicz
Członkowie:
ks. kan. Tadeusz Cabański
ks. prob. Jan Kudelski
ks. dr Stanisław Czerwik
ks. mgr Władysław Wójcik
- II. Komisja do Spraw Sztuki Kościelnej
Przewodniczący:
J. E. Ks. Bp Edward Muszyński
Członkowie:
ks. prałat Jan Danilewicz
ks. kan. Tomasz Wróbel
ks. mgr Andrzej Boksiński

³⁶ Zob. KL 44.

- ks. kan. Piotr Styczeń
III. Komisja do Spraw Muzyki i Śpiewu:
Przewodniczący:
Ks. prałat Bogdan Kielb
Członkowie:
ks. prałat Roman Zelek
ks. kan. Antoni Michalski
ks. kan. Józef Piwowarczyk
ks. Zbigniew Rogala³⁷.

Działalność diecezjalnej komisji można zauważyć w kolejnych postanowieniach wydawanych w związku ze zmianami w kalendarzu dla diecezji kieleckiej. Do pierwszych z nich należy dekret wprowadzający ujednoczenie kalendarza diecezjalnego z kalendarzem powszechnym³⁸:

CALENDARIUM PERPETUUM DIECEZJI KIELECKIEJ

Decyzją Kongregacji Obrzędów z dn. 18 XII 1963r. został zatwierdzony dla diecezji polskich nowy kalendarz, w pewnych punktach odbiegający od dotychczas obowiązującego.

Podajemy zmiany, jakie zaszły w kalendarzu partykularnym dla diecezji kieleckiej.

1. Święta skasowane
 11. III S. Constatini
 10. V S. Isidori
 - Fer. V post festum SS. Cordis J.: Eucharistici Cordis Jesu
 10. X Gratiarum actio pro victoria Chocimensi (została tylko kommemoracja we Mszy św.)
 5. XI SS. Reliquiarum quæ in ecclesia asservantur.
2. Święta wprowadzone:
 2. VI Bp. Sadoc et Soc. Mm, 3 cl.
 13. VII Ss. Andreæ Świerad et Benedicti Conf. 3 cl.
 15. VII S. Brunonis Bonifatti de Querfurt Ep. et Mart., 3 cl.
 4. XII S. Barbaræ V. M., 3 cl.
3. Święta przeniesione na inny dzień:
 - a) powszechnego Kościoła:
 - z 12. XI na 20 XI: S. Martini I Papæ et Mart.

³⁷ KPD 1964 nr 2 (70) s. 54-55. W Archiwum Diecezji kieleckiej nie zachował się dokument podpisany przez bpa Jaroszewicza, powołujący wskazaną komisję. Jedyna informacja, jaka pozostała, to tekst dekretu cytowany za KPD.

³⁸ Do analizy recepcji postanowień Soboru Watykańskiego II w diecezji kieleckiej posłużymy się dokumentami zachowanymi w Archiwum Diecezji kieleckiej oraz kolejnymi Kalendarzami Liturgicznymi wydawanymi dla diecezji kieleckiej. Teksty te znajdują się w spisie oznaczonym „OL”, obejmującym sprawy liturgiczne.

z 4. XII na 2. XII: S. Petri Chrysologi E. C. Ecc. Doct.

b) patronału polskiego:

z 8. III na 9. X: B. Vincenti Kadłubek, EC – 2cl.

z 17. III na 30. V: B. Joannis Sarcander C, 3 cl.

z 7. V na 4 V: S. Floriani Mart., 3 cl.

z 31. V na 7. V: B. M. V. omnium gratiam Mediatricis, 3 cl.

z 1. VI na 21. X: B. Jacobi Strzemie, EC 3 cl.

z 10. VII na IV niedzielę września: In Dedicatione ecclesiae propria, 1 cl.

Kalendarz przeto własny dla diecezji Kieleckiej obejmuje następujące święta:

15. III. Comm. S. Clementis Mariae Hofbauer Conf.

23. IV. S. Wojtechi Adalberti Ep. Et Mart., Patroni aequae principalis Poloniae, I classis.

3. V. B. Mariae Virg. Reginae, Patronae principalis Poloniae, I cl.

4. V. S. Floriani Mrt. III cl., comm. S. Monicae Vid.

7. V. B. Mariae Virg. Omnatum gratiarum Mediatricis, III cl.

8. V. S. Stanislai Ep. Et Mart., Patroni aequae principalis Poloniae et Patroni principalis diocesis Kielcensis, I cl.

16. V. S. Andreae Bobola Presb. et Mart., III cl., comm. S. Ubaldi Ep. et Conf.

24. V. B. Mariae Virg. Titulo „Auxilium Christianorum”, II cl.

30. V. B. Joannis Sarcander Mart., III cl., comm. S. Felicis I Papae et Mart.

2. VI. Bb. Sadoc et Soc. MM, III cl., comm. Ss. Marcelini, Petri atque Erasmi Ep., Mm

10. VI. B. Bogumili Petri Ep. et Conf., III cl., comm. S. Margaritae Reginae Vid.

15. VI. B. Iolentae Vig., III cl., comm. Ss. Viti, Modesti atque Crescentiae Mm.

13. VII. Ss. Andreae Świerad et Benedicti Conf., III cl.

15. VII. S. Brunonis Bonifatii de Querfurto Ep. et Mart., III cl., comm. S. Henrici Imp. Conf.

18. VII. B. Simonis de Lipnica Conf., III cl., comm., S. Camillii de Lellis Conf., Ss. Symphorosae et septem eius filiorum Mm.

20. VII. B. Ceslai Conf., III cl., comm. S. Hieronymi Æmilliani Conf. et S. Margaritae Virg. et Mart.

24. VII. B. Kingae Virg., III cl., comm. S. Christimae Virg. et Mart.

26. VIII. B. Mariae Virg. Clarmontanæ seu Czenstochoviensis, I cl.

1. IX. B. Bronislavæ Virg., II cl., comm. S. Ægidii Abb. et Ss. Ducecim Fratrum Mm.

7. IX. B. Melchioris Grodziecki Presb. et Mart., III cl.

25. IX. B. Vladislai de Gielniów Con., III cl.

26. IX. In Dedicatione ecclesiae cathedralis, I cl.

Dominica IV Septembris – In ecclesiis consecratis, expecta cathedrali: In Dedicatione ecclesiae propriae, I cl.

1. X. B. Joannis de Dukla Conf., comm. S. Remigii Ep. et Con.

9. X. B. Vincentii Kadłubek Ep., Conf., Patroni secundarii diocesis Kielcensis, II cl., comm. S. Joannis Leonardi Conf.

10. X. In Missa (S. Francisci Borgiae Conf., III cl.) additur, sub unica conclusione, oratio pro gratiarum actione pro victoria Chocimensi a. 1621.

21. X. B. Iacobi Strzemię Ep. et Conf., III cl., comm. S. Hilarionis Abb., Ss. Ursulæ et Sociarum Vv. Et Mm.
 12. XI. Ss. Benedicti, Ioannis, Mathæi, Isaaci atque Christini, Protomartyrorum Poloniæ, III cl.
 13. XI. S. Stanislai Kostka Conf., Patroni secundarii Poloniæ, II cl., comm. S. Didaci Conf.
 17. XI. B. Salomeæ Virg., III cl., comm. S. Gregorii Thaumaturgi Ep. et Conf.
 4. XII. S. Barbaræ Virg. et Mart., III cl.

Kongregacji Obrzędów został już przedłożony poprawny tekst Patronału Polskiego (Mszał i Breviarz). W najbliższych miesiącach należy się spodziewać ukończenia prac związanych z jego zatwierdzeniem³⁹.

Aby ukazać dynamikę wprowadzania nowych dyrektyw, dokonamy teraz analizy dwóch dokumentów wydanych dla diecezji kieleckiej: *Directorium divi officii ac missarum ad usum diæcesis Kielcensis pro anno Domini bis-sextili 1964*⁴⁰ oraz *Directorium divini officii ac missarum ad usum diæcesis Kielcensis pro anno Domini 1965*⁴¹. W pierwszym z dokumentów nie znajdujemy informacji imiennej dotyczącej autora lub zleceniodawcy jego powstania⁴². Drugi dokument otrzymał imprimatur Administratora Apostolskiego, bpa Jana Jaroszewicza⁴³. Jak zatem przedstawia się porównanie kolejnych elementów tych dwóch tekstów⁴⁴:

³⁹ KPD 1964 nr 4 (70) s. 183-185. Zaskakujący w tym kontekście wydaje się dokument skierowany do ówczesnego Sekretarza Komisji Episkopatu do Spraw Liturgii o. Franciszka Małaczyńskiego z 20 marca 1996 r. W dokumencie tym czytamy: „Kuria Diecezjalna w Kielcach w załączniku przesyła propozycję stałego Kalendarza liturgicznego diecezji kieleckiej. Przepraszamy bardzo za to wielkie opóźnienie [...]”. Zob. Archiwum Diecezjalne w Kielcach, Akta Kurii Kieleckiej. Sprawy liturgiczne (1986-1996). Sygn. OL – 1/11, k. nr 1. Do wskazanego pisma dołączony został załącznik, w którym znajduje się wykaz obchodów dla diecezji kieleckiej. Porównanie tegoż dokumentu ze wskazanym wyżej CALENDARIUM PERPETUUM DIECEZJI KIELECKIEJ pozwala zauważyć, że jest on realizacją postanowień powziętych w 1964 r. (skąd zatem taka rozbieżność w latach: 1964 i 1996). Oprócz wskazanego pisma nie zachowały się w Archiwum żadne inne dokumenty dotyczące projektu kalendarza partykularnego dla diecezji kieleckiej na przestrzeni lat 1964-1996. Można zatem wnioskować, że przez ponad trzydzieści lat takich nie było.

⁴⁰ Dalej: DDO 1964.

⁴¹ Dalej: DDO 1965.

⁴² Na przedostatniej stronie widnieje jedynie zapis: „Auctoritate Ordinarius Kielcensis”. Zob. DDO 1964 s. 167.

⁴³ Na stronie drugiej nienumerowanej widnieje zapis: „Imprimatur Kielciis, die 8 Augusti 1964 a. + Ioannes Jaroszewicz Administrator Apostolicus, Henricus Peszko Cancellarius”. Zob. DDO 1965 s. 2.

⁴⁴ W analizach kolejnych elementów kalendarzy zachowane zostaną teksty istniejące w dokumentach. Dlatego też należy zauważyć różnice między istniejącymi w nich skrótami. W doku-

1. Święta skasowane:

DDO 1964	DDO 1965
11. III Fer. 4. De ea, III cl. Off fer temp Quadr – Ad Ld pss 2 loco Ant ad Bened et or pr preces com S Constantini Ad Prim 3 pss cap Regi Missa pr sine Gl 2 or S Constantini	11. III Fer. 5. De ea, III cl. Off fer temp Quadr – Ad Ld pss 2 loco ant ad Bened et or pr Missa pr sine Gl
10. V DOM. POST ASCENSIONEM, De ea, II cl. [...] Ad Ld ant pr pss de dom a cap ut in pr com S Isidori Agricolaë C [...]; Missa pr Gl (2 or S Isidori)	10. V Fer. 2. S. Antoni E. C. († 1459), III cl.
Fer. V post festum SS. Cordis J.: S. Eu- charistici Cordis Iesu, II cl.	Fer. V PRETISISSIMI SANGUINIS D.N.I.C., I cl.

mentach DDO 1964 i DDO 1965, DDO 1969 i 1970 uwzględniony został następujący zestaw abrewiacji:

V.: Permittuntur Missæ votiva IV cl.;
 D.: Permittuntur Missæ quotidianæ Defunctorum;
 Abs.: Absolutio;
 Ant.: Antiphona, æ;
 Ap.: App.: Apostolus, i;
 Ben.: Benedictio, ones;
 com.: commemoratio;
 Comm.: Commune;
 Commun.: Communicantes in Canone Missæ;
 Compl.: Completorium;
 OHS: Ordo Hebdomadæ Sanctæ instauratus;
 Rit. prov. n.: Rituale Romanum Poloniae accommodatum;
 Scr.: Scriptura;
 Temp. A.: Tempus Adventus;
 Temp. Q.: Tempus Quadragesimæ;
 Temp. Pass.: Tempus Passionis;
 Temp. P.: Tempus Paschale;
 tract.: tractatus in Missa
 v.: versus, versiculus;
 Vid.: Vidua;
 V. Virgo;

10. X Gratiarum actio pro victoria Choci- mensi a. 1621, Pr. P., III cl.	10. X DOM. XVIII POST PENT., II Oct, De ea, II cl.
5. XI Fer. 5. Ss. Reliquiarum, quæ in Eccl. asservantur, Pr. P., III cl.	Fer. 6. De ea, IV cl.

2. Święta wprowadzone

DDO 1964	DDO 1965
2. VI Fer. 3. De ea, IV cl. Off fer per annum	2. VI Fer. 4. Bb. Sadoc. Mn., III cl. Off ordin
13. VII Fer. 2. De ea, IV cl. Off per annum	13. VII Fer. 3. Ss. Andreae Świerad et Benedicti, Cc. († 980), Pr. P., III cl. Off ordin
15. VII Fer. 4. S. Henrici Imp. C., III cl. Off ordin	15. VII Fer. 5. S. Brunonis Bonifatii de Quærfurto Ep. et M. († 1009), Pr. P., III cl. Off ordin
4. XII S. Petri Chrysologi E. C. D., III cl. Off ordin	4. XII Sabb. S. Barbaræ V. M. († ca 305), II cl. Off ordin

Powyższe zestawienie pozwala zauważyć realizację postulatu Ojców Soboru, mówiącego o usunięciu z kalendarza ogólnego i partykularnego wspomnień i świąt, które weszły do kalendarza, a nie mają potwierdzenia historycznego oraz nie są w Kościele ogólnie znane. Oprócz różnic wskazanych powyżej należy zauważyć, że do kalendarza diecezji kieleckiej zostaje wprowadzone wspomnienie bł. Wincentego Kadłubka jako drugorzędneho patrona diecezji. Bez zmian w obydwu dokumentach pozostaje wspomnienie św. Stanisława, głównego patrona diecezji kieleckiej⁴⁵. Jest to zapewne realizacja kolejnego postulatu, odnoszącego się do uporządkowania wspomnień dla danych wspólnot lokalnych. W związku z tym odnajdujemy następujące różnice w kalendarzu:

⁴⁵ Niestety zarówno w DDO 1964, jak i DDO 1965 brakuje w dniu 8 maja informacji na temat św. Stanisława Biskupa i Męczennika, jako głównego patrona diecezji kieleckiej. Oba dokumenty mówią jedynie o dniu świątecznym dedykowanym jako jego wspomnienie z perspektywy Kościoła powszechnego.

DDO 1964	DDO 1965
9. X Sabb. Gratiarum actio pro victoria Chocimensis a. 1621, Pr. P., III cl. Off ordin	9. X Sabb. B. Vincentii Kadłubek Ep. et Conf. (†1223), Patroni secundarii Diœc. Kielc., II cl. Off semifestiv

Porównanie dwóch dokumentów pozwala zauważyć, jak w praktyce przedstawiało się wdrażanie w życie pierwszych postanowień Vaticanum II. Kolejnym etapem w dziele rozwoju reformy kalendarza liturgicznego było, zgodnie z tym co zostało już przedstawione w pierwszej części artykułu, podpisanie przez Pawła VI motu proprio *Mysterii Paschalis celebrationem*, ogłaszającego reformę roku liturgicznego i kalendarza, która weszła w życie 1 stycznia 1970 r. Kontynuację postanowień zawartych we wskazanym motu proprio odnajdujemy w dwóch dokumentach: *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza* oraz instrukcji *Calendaria particularia*, które zostały przedstawione powyżej. Z tego czasu w Archiwum Diecezji Kieleckiej odnajdujemy dosyć istotny, wydaje się, dokument wskazujący na kolejne postanowienia, jakie dotyczą kalendarza partykularnego⁴⁶, a mianowicie:

Po otrzymaniu rzymskiej rubryceli na rok 1970 należałoby uwzględnić w diecezjalnych rubrycelach następujące uwagi:

1. Poniedziałek Zesłania Ducha Św. – 18 maja:

a) Offic. Divinum de feria II e Hebdomada VI post Epiphaniam.

b) Missa: Ubi feria II vel etiam III post Pentacostes sunt dies quibus fideles debent vel solent Missam frequentare, resumi potest Missa Dominicæ Pentacostes, vel dici potest Missa de Spiritu Sancto /votiva/.

2. Obchód wigilii:

W dniach 16. V, 23. V, 14. VIII, 28. VI /mimo niedzieli/ i 24. XII, dla uniknięcia niejasności, należy podać sformułowanie: „Hoc die, si Missa horis vespertinis celebratur, sive ante sive post I Vespras, adhibenda est Missa propria «In Vigilia» more festivo” /podać należy także kolor dnia następnego, GL., Cr., pref. dnia następnego/.

3. 6 lutego po słowach „Pauli Miki”, oraz 21 lipca po słowach „Hieronymi Emiliani” wykreślić słowo „presbyteri”

4. Skreślić w dniu 25 listopada: „ad libitum S. Catharinæ, virginis et martyris”; umieścić można uwagę, o ile w diecezjach obchodzi się święto patronalne kolejarzy: „Ubi fit celebratio festi patronalis officium viæ ferratæ, sumi potest Missa de S. Catharina”.

⁴⁶ Wskazany dokument jest załącznikiem do listu bpa Franciszka Jopa skierowanego do ordynariusza diecezji kieleckiej. Zob. ADK. Akta Kurii Kieleckiej. Sprawy liturgiczne (1967-1985). Sygn. OL – 1/10. K. 99-100.

5. Pod datą 10 października podać uwagę: „In Missa de feria, loco orationis Dominicæ, dici potest orationes pro gratiarum actione pro victoria ad Chocim obtenta”.

6. W niedzielę II po Bożym Narodzeniu, 4 stycznia, podać należy uwagę: „Missa Dum medium de Dominica olim infra oct. Nat., Gloria, credo, præf. Nat.”⁴⁷.

Wskazany dokument ma istotne znaczenie dla nowej notyfikacji dni. W posoborowych postanowieniach Stolicy Apostolskiej zawierają się kolejne postanowienia redukujące niektóre święta i wigilie oraz upraszczające klasyfikację poszczególnych dni w kalendarzu liturgicznym, co zostało omówione w pierwszej części artykułu. Dla ukazania realizacji tychże zmian zestawione zostaną dwa kalendarze partykularne: *Directorium divini officii ac missarum ad usum diœcesis Kielcensis pro anno Domini 1969*⁴⁸ oraz *Directorium divini officii ac missarum ad usum diœcesis Kielcensis pro anno Domini 1970*⁴⁹.

DDO 1969	DDO 1970
Poniedziałek Zesłania Ducha św.: 26 Maius; Feria II infra Oct. Pentacostes, I cl. Off festiv pr; Missa pr Gl sequen- tia Cr pf etc ut in festo Vesp pr – Compl dom	Poniedziałek Zesłania Ducha św.: 18 Maius; Fer. 2. Hebdomadæ VII per annum, De ea Off fer per annum
Wigilia przed narodzeniem św. Jana Chrzciciela ⁵⁰ : 23 Iunius; Fer. 2. VIGILIA NATIVITATIS S. IOANNIS BAPTISTÆ, De ea, II cl. Off fer per annum – Ad Mat LL pr de ho- milia cum RR e fær II curr sine Te Deum – I Vesp de seq Off festiv pr – Compl dom	Wigilia przed narodzeniem św. Jana Chrzciciela: 23 Iunius; Fer. 3. De ea Off fer VD Missa de fer I vesp de seq Off festiv pr – Copml dom De Vigilia Nativ. S. Ioanni Bapt. fit solummodo od libitum Missa ves- pertini: Missa pr „In Vigilia” Nativ. S. Ioannis, Gl. Cr. Pf. Comm
Wigilia przed Wniebowzięciem NMP: 14 Augustus; VIGILIA ASSUMPTIONIS BMV., De ea, II cl.	Wigilia przed Wniebowzięciem NMP: 14 Augustus: De ea Off fer

⁴⁷ ADK. Akta Kurii Kieleckiej. Sprawy liturgiczne (1967 – 1985). Sygn. OL – 1/1. K. 100.

⁴⁸ Dalej: DDO 1969.

⁴⁹ Dalej: DDO 1970.

⁵⁰ Dla zobrazowania zmian, jakie nastąpiły odnośnie do wigilii, posłużymy się informacjami zapisanymi w dniach 23 czerwca oraz 14 sierpnia.

Off fer per annum I Vesp de seq Off festiv pr – Compl dom	VD Missa de fer I vesp de seq Off festivi pr – Comp dom Pro missa vespertina adhibenda est Missa „In Vigilia” Assumptionem B. M. V. cum Gloria cum Credo, pf. B. M. V. Et in Assumpt.
25 November; Fer. 3. S. Catharinae V. M., III cl. Off ordin	25 November; Fer. 4. De ea Off fer
Niedziela w oktawie Narodzenia Pańskiego: 5 Ianuarius; Dom. (vacat) – SS.MI NOMINI IESU, II cl., Off semifestivi Missa pr Gl Cr pf Nativ	Niedziela w oktawie Narodzenia Pańskiego: 4 Ianuarius; DOM. II POST NATIVITATEM Off de temp Nat Ad II Vesp ant et pss ut in Psalt de doma cap ut in Ord temp Nat (vel II Vesp diei 1 Ian) – Compl dom

Porównanie dwóch Ordo z 1969 i 1970 r. ukazuje między innymi pierwsze zmiany kalendarzy partykularnych odnoszące się do posoborowej redukcji niektórych dni w roku liturgicznym. Dla ukazania zmian w klasyfikacji dni liturgicznych posłużymy się analizą dokumentu DDO 1969 (dokumentem zawierającym treści funkcjonujące przed reformą wprowadzoną w 1970 r.), DDO 1970 (wprowadzającym pierwsze uproszczenia wynikające z postanowień posoborowych) oraz pierwszym zachowanym w języku polskim *Kalendarzem liturgicznym diecezji kieleckiej na rok przestępny 1972*⁵¹.

⁵¹ Dalej KLDK 1972. W dokumencie KLDK 1972 znajduje się następujący wykaz objaśnień skrótów i znaków:

- VD: tego dnia wolno odprawiać Msze wotywnie i Msze codzienne za zmarłych;
- Cr: Credo
- dK: doktor Kościoła;
- dz: dziewica;
- Gl: Gloria we Mszy św;
- km: kapłan i męczennik;
- kol: kolekta we Mszy;
- Ld: Laudes;
- m: męczennik;
- Of niedz: oficjum niedzielne – officium dominicale
- Of świąt: oficjum świąteczne – officium festivum;
- Of półświąt.: oficjum półświąteczne – officium semifestivum;
- Of zwyczaj: oficjum zwyczajne – officium ordinarium;
- Of fer: oficjum feriale – officium feriale;
- pref – prefacja;

DDO 1969	DDO 1970	KLDK 1972
<p>2 lutego: IN PURIFICATIONE B.M.V. II cl. Off semifestiv, Missa pr Gl tractatus Cr pf Nativ</p> <p>5 lutego: S. Agathæ V. M., III cl. Off ordin, Missa pr Gl tract</p> <p>Msza św. o N. M. P. w so- botę</p> <p>15 lutego: De S. Maria in Sabbato, IV cl., Off ordin Missa <i>Salve</i> III, Gl tract pf BMV</p> <p>Uroczystość Zmartwych- wstania Pańskiego</p> <p>6 kwietnia: DOMINICA RESURRECTIO- NIS D.N.I.C. I Cl. CUM Oct I cl. Off festiv pr</p> <p>25 kwietnia: S. Marci Evangelistæ, II cl. Off semifestiv Missa pr Gl Cr</p>	<p>IN PRÆSENTATIONE DOMI- NI Festum (II cl.), Off semi- festiv, Missa pr Gl sine Cr pf Nativ</p> <p>S. Agathæ, virg. et mart., Memoria (III cl.), Off ordin, Missa de Sancta sine Gl</p> <p>7 lutego: B. M. V. in sa- bbato, Offordin Missa de BMV sine Gl</p> <p>29 marca: DOMINICA PASCHÆ IN RE- SURRECTIONE DOMINI Sollemnitatis (I cl) Off festiv pr</p> <p>S. Marci Evangelistæ, Festum Off semifestiv Missa de Sancto Gl sine Cr</p>	<p>OFIAROWANIE PANA JE- ZUSA Święto, Of półświęteczne własne; Msza wł Gl bez Cr (w Mszach z udziałem wiernych można je odmówić)</p> <p>Św. Agaty dz. m., wspo- mnienie, Msza wł bez Gl</p> <p>12 luty: Wspomnienie dowolne NMP w so- botę Msza <i>Salve V</i> bez Gl</p> <p>2 kwietnia: NIEDZIELA ZMAR- TWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO Uroczystość (I kl), Of święteczne własne</p> <p>Św. Marka Ew., święto Of półświęteczne Msza wł Gl bez Cr</p>

Pr. Pol: Proprium Poloniæ;

Rit: Rituale Romanum;

V: Verset

Z: zakonnik, zakonnica;

*

Bardzo bogata historia kalendarza liturgicznego, który podobnie jak wiele świąt i uroczystości ma swoje korzenie w tradycji świeckiej, jest doskonałym obrazem, jak na przestrzeni wieków zmienia się obraz liturgii Kościoła. Nie ma wątpliwości, że każda kolejna próba reformy kalendarza wiązała się z jego aktualizacją do życia wspólnoty wiernych. Jednocześnie była też przejawem troski o wierność Tradycji. Ogromne znaczenie dla realizacji tych postulatów miał II Sobór Watykański. Postulowana reforma, dzięki której jeszcze pełniej w roku liturgicznym miało zostać ukazane Misterium Paschalne Chrystusa, wprowadzana była sukcesywnie w życie poprzez kolejne dokumenty Stolicy Apostolskiej. Niebagatelną rzeczą była zapewne praca pozwalająca oczyścić kalendarz z wspomnień świętych i błogosławionych, których historia życia nie miała potwierdzenia hagiograficznego. Równie istotnym elementem reformy było ustalenie zależności kalendarza partykularnego od kalendarza generalnego. Dla pełnego odsłonięcia Tajemnicy Paschalnej w ciągu roku konieczne było bez wątpienia ustanowienie nowej hierarchii poszczególnych dni roku liturgicznego.

Realizacja kolejnych wskazań zawartych zarówno w Konstytucji o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium* oraz w dokumentach po niej następujących sukcesywnie znajduje swoje odbicie w kalendarzach partykularnych przeznaczonych na kolejne lata. Analiza tekstów używanych w diecezji kieleckiej jest potwierdzeniem wejścia w życie reformy II Soboru Watykańskiego. Już bowiem w DDO z 1965 r. zauważyć można realizację postanowień Kongregacji Obrzędów z 18 grudnia 1963 r. dotyczących kalendarza dla diecezji polskich w sprawie ustanowienia i skasowania niektórych świąt i wspomnień. W kolejnych dokumentach z lat 1969, 1970, 1972 wprowadzane zostają zmiany zawarte w przepisach tworzących *Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarz* oraz instrukcji *Calendaria particularia*. W kalendarzach wydawanych na lata najbliższe po ukazaniu się dokumentów Stolicy Apostolskiej zauważyć możemy zarówno nowy porządek w nomenklaturze poszczególnych dni roku liturgicznego, jak również reformę elementów liturgicznych przeznaczonych na dane uroczystości, święta i wspomnienia.

Porównując ze sobą czas zatwierdzania kolejnych ksiąg liturgicznych w języku polskim i tempo wprowadzania w życie reformy kalendarza liturgicznego, można wysnuć wniosek, że ta dokonała się bardzo sprawnie. Być może spowodowane to zostało wprowadzeniem nowego zreformowanego *Mszалу Rzymskiego* i *Liturgii Godzin*, które niejako wymuszają pewne zmiany, muszą bowiem funkcjonować w zależności od siebie.

BIBLIOGRAFIA

- Akta Kurii Kieleckiej. Sprawy liturgiczne (1986-1996). Sygn. OL – 1/11. K. 1-100. Archiwum Diecezjalne w Kielcach.
- AUGÉ M: Il calendario liturgico. W: Anàmnesis. Red. G. Cestari. T. 6: L'Anno liturgico: storia, teologia e celebrazione. Genova 1988, s. 59-66.
- CICHY S.: Święci i błogosławieni w kalendarzy liturgicznym i Martyrologium rzymskim. Zasady dotyczące wpisywania świętych i błogosławionych do kalendarza liturgicznego. „Anamnesis” 2006 nr 2(45) s. 51-61.
- Directorium divini officii ac missarum ad usum diœcesis Kielcensis pro anno Domini bissextili 1964. Sandomierz 1963.
- Directorium divini officii ac missarum ad usum diœcesis Kielcensis pro anno Domini 1965. Sandomierz 1964.
- Directorium divini officii ac missarum ad usum diœcesis Kielcensis pro anno Domini 1969. Sandomierz 1968.
- Directorium divini officii ac missarum ad usum diœcesis Kielcensis pro anno Domini 1970. Sandomierz 1969.
- JAROSZEWICZ J.: Calendarium perpetuum diecezji kieleckiej. „Kielecki Przegląd Diecezjalny. Organ urzędowy Kieleckiej Kurii Diecezjalnej” 1964 nr 4 (70) s. 53-54 .
- JAROSZEWICZ J.: Ustanowienie Komisji zaleconych przez Konstytucję Soborową „De Sacra Liturgia”. „Kielecki Przegląd Diecezjalny. Organ urzędowy Kieleckiej Kurii Diecezjalnej” 1964 nr 2(70) s. 54-55.
- JOURNEL P.: Il nuovo Calendario. „Rivista liturgica” 57:1970 s. 265-290.
- Kalendarz (Liturgiczny). W: Leksykon liturgii. Oprac. B. Nadolski. Poznań 2006 s. 617-619.
- Kalendarz diecezjalny. W: Leksykon liturgii, Oprac. B. Nadolski. Poznań 2006 s. 619.
- Kalendarz liturgiczny diecezji kieleckiej na rok przestępny 1972. Sandomierz 1971.
- KONECKI K.: Rok liturgiczny i Kalendarz w reformie Soboru Watykańskiego II. Toruń 2010.
- KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO. Instrukcja Calendaria particularia. AAS 62:1970 s. 651-663.
- KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO. Instrukcja Kongregacji dla spraw Kultu Bożego dotycząca reformy kalendarza partykularnych oraz własnych części brewiarza i Mszy św. W: Posoborowe prawodawstwo kościelne. Red. E. Szafrowski. T. III z. 2. Warszawa 1971 s. 244-278.
- KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW. Notyfikacja dotycząca niektórych aspektów własnych Kalendarzy i tekstów liturgicznych. „Anamnesis” 7:2001 nr 4 (27) s. 21-30.
- Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza. W: Mszał Rzymski dla diecezji polskich. Poznań 2010 s. [66]-[74].
- SOBÓR WATYKAŃSKI II. Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Poznań 2002.

POSOBOROWA ODNOWA KALENDARZA LITURGICZNEGO
I JEJ RECEPCJA W DIECEZJI KIELECKIEJ

Streszczenie

Sobór Watykański II podkreśla w swoim nauczaniu, że liturgia Kościoła sprawowana w ciągu roku liturgicznego jest upamiętnieniem zbawczego dzieła dokonanego przez Chrystusa. Aby to zbawcze działanie Syna Bożego miało swój pełny obraz, Ojcowie Soborowi postulują między

innymi reformę kalendarza liturgicznego. Ta z kolei jest ściśle związana z nowym wydaniem *Mszalu Rzymskiego* oraz *Liturgii Godzin*. Układ nowych ksiąg liturgicznych i teksty w nich zawarte dają możliwość pełniejszego ukazania całego misterium paschalnego Chrystusa, w którym skupia się sens istnienia i działalności Kościoła. Kolejne etapy reformy kalendarza liturgicznego, dokonują się dzięki działalności powołanych do wypełnienia tego zadania komisji – zarówno na szczeblu Stolicy Apostolskiej, jak i diecezji. Artykuł zawiera uwagi ogólne dotyczące kształtowania się Kalendarza Rzymskiego oraz postulaty Vaticanum II dotyczące aktualizacji i reformy kalendarza. W kolejnej części ukazana została realizacja tychże postulatów w dokumentach posoborowych. Na bazie tekstów zachowanych w Archiwum Diecezji Kieleckiej ukazana została recepcja wskazań dotyczących zagadnienia kalendarza partykularnego w diecezji kieleckiej.

Słowa kluczowe: Kalendarz Rzymski, kalendarz partykularny, rok liturgiczny, reforma, kult, święci, misterium.